

Kiusaaminen ja milloin se voi olla rikos

Jyväskylän kaupunki, Ankkuritoiminta

KIUSAAMINEN

Vanhemman rooli ennaltaehkäisyssä ja asioiden selvittämisessä on tärkeä. Nuoren kanssa on hyvä käydä läpi yhteiset säännöt ja minkälainen käytös on hyväksyttävää. Koulujen on vaikea puuttua nuoren käytökseen, jos siihen ei puututa kotona.

Nuorten välisten riitatilanteiden syntyessä vanhempien on hyvä olla valmiita selvittämään tilanteet kaikkien osapuolten kanssa avoimesti. Joitain riita- ja kiusaamistilanteita voi selvittää muun muassa Sovittelutoimistossa [Rikos- ja riita-asioiden sovittelu | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](https://www.jyvaskyla.fi/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu)

- Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu jatkuvasti kiusaamisen kohteeksi. Myös yksittäinen tilanne voi olla kiusaamista. Kiusaamisessa ei ole mitään järkeä, eikä sille ole oikeaa syytä. Kiusaamisen uhriksi voi joutua kuka vain.
- Kiusaajia voi olla yksi tai useampia. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, seurasta pois sulkemista, ilkeitä puheita – mitä tahansa sellaista, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista.
- Kiusaaminen merkitsee usein uhrin eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä.

KIUSAAMISEN ROOLIT

- Uhri: oppilas jota toistuvasti kiusataan
- Kiusaaja: aloittaa kiusaamisen ja saattaa yllyttää muita mukaan
- Kiusaajan tukija: lähtee mukaan kiusaamiseen, nauraa kiusaajan mukana kiusaamiselle, hyväksyy hiljaisesti kiusaamisen ja ei puutu siihen mitenkään
- Puolustaja: on kiusatun puolella, yrittää saada kiusaamisen loppumaan

Kynnys kertoa kiusaamisesta ja hakea apua voi olla korkea. Vaatii rohkeutta puhua kiusaamisesta avoimesti, riippumatta siitä onko nuori itse vai hänen kaverinsa kiusaamisen kohteena. Moni pelkää kiusaamisen pahentuvan, jos siitä kertoo aikuiselle. Pelätään olla "vasikka", jolloin tulee itse kiusatuksi. Nuoria on tärkeä rohkaista puhumaan asioista, jotta niihin voidaan puuttua! Nuori voi tehdä palveluksen itselleen, kaverilleen tai tuntemattomalle, kun tilanteeseen voidaan puuttua sen tullessa aikuisten tietoon.

Tärkeintä on, että olet saatavilla, kuuntelet rauhallisesti etkä vähättele kiusatun kokemusta. Kiusaaja on aina väärässä.

KIUSAAMINEN EI OLE VITSI

Monesti nuoret sanovat, että kiusaaminen tai muu törkeä teko oli vitsi!

Kiusaaminen tai muu epäasiallinen käytös ei ole koskaan vitsi, läppä tai pränkki. On tärkeää muistuttaa nuorille, että tekoa ei voi oikeuttaa vitsillä ja lähtökohtaisesti "vitsi" oli tosi huono, jos sitä pitää selvittää aikuisten kanssa.

- Lakikirjassa ei ole lieventävää tekijää nimeltä "läppä" tai "pränkki"
- "Vitsi" ei vähennä teon vakavuutta.

Tekoja ei voi oikeuttaa myöskään sillä, että toinen on erilainen!

Ketään ei saa kiusata, syrjiä tai muuten kohdella väärin esimerkiksi sen perusteella mistä hän on kotoisin tai mikä hänen uskontonsa tai seksuaalinen suuntautumisensa on. Jokaista kohdellaan kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti.

KIUSAAMINEN VOI OLLA RIKOS

Kiusaaminen on rikos, kun se täyttää lainsäädännössä rikoksen tunnusmerkistön. Joskus nuori ei edes ymmärrä syyllistyneensä rikokseen.

Esimerkkejä tilanteista, jotka voivat täyttää rikoksen tunnusmerkistön ovat:

- Kunnianloukkaus (Esim. valheellisen tiedon levittäminen, pilkkaavat videot ja kuvat, sekä toisen halventaminen ja loukkaaminen, eli puhekielessä "solvaukset")
- Laiton uhkaus (Uhkaa esim. hakata toisen, joskus tätä kuulee "vitsinä". Uhkaus ei ole vitsi!)
- Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen (Esim. toisen sairaudesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta kertominen, puhelin- tai osoitetietojen levittäminen)
- Pahoinpitely (Ei vaadi näkyviä vammoja, myös "sovitut tappelut" ja henkinen pahoinpitely)
- Vammantuottamus (huolimattomuudella aiheutetaan toiselle ruumiinvamma tai sairaus)
- Seksuaalirikos (Epäasiallinen ja ilman suostumusta tehty koskettelu. Sanallista, viestin tai seksuaalisävytteisen kuvan lähettämistä tai esittämistä, kuvien levittäminen)

MIKÄ ON VIHARIKOS?

Suomen lainsäädäntö ei määrittele erikseen viharikoksen käsitettä. Puhekielessä viharikoksella tarkoitetaan rikosta, jonka motiivina on ennakkoluulo tai vihamielisyys uhrin edustamaa kansanryhmää kohtaan. Teko voi kohdistua myös valtaväestöön.

Teko kohdistuu henkilöön sen takia, että rikoksen uhri kuuluu johonkin kansalliseen, uskonnolliseen, etniseen, seksuaaliseen tai muuhun vastaavaan kansanryhmään. Teon motiivi ratkaisee sen, voiko se olla koventamisperuste.

Esimerkiksi yleisimpiä rasistisesta motiivista tehtyjä rikoksia ovat esimerkiksi pahoinpitely, laiton uhkaus ja kunnianloukkaus.

MITÄ ON VIHAPUHE?

Puhekielessä vihapuhe on muodostunut käsitteenä tulkinnanvaraiseksi.

Vihapuheeksi katsotaan helposti kaikki epäasiallinen puhe tai kirjoitus.

Valitettavasti tätä esiintyy usein monissa eri kouluissa. Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksessa vihapuhe on määritelty seuraavasti:

”Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismiiä tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen.”

Tämä koskee niin aggressiivista suvaitsematonta kansalaismielisyttä kuin vähemmistöjen, siirtolaisten, ja siirtolaistaustaisten ihmisten syrjintää ja vihamielisyttä heitä kohtaan.

VIHA TEON MOTIIVINA

Rangaistava teko kohdistuu johonkin ihmisen tai ihmisryhmän ominaisuuteen. [Suomen rikoslain](#) 6 luvun 5 §:n mukaan rangaistusta voidaan koventaa, kun rikoksen motiivina on viha kansanryhmää kohtaan. Rikoslaisissa on mainittu seuraavia ominaisuuksia:

- Rotu
- Ihonväri
- Syntyperä
- Kansallinen tai etninen alkuperä
- Uskonto tai vakaumus
- Seksuaalinen suuntautuminen
- Vammaisuus
- Sukupuoli

TOISEEN HENKILÖÖN KOHDISTUNUT FYYSINEN TEKO TAI NETISSÄ JULKAISTUT ASIAT VOIVAT JOHTAA

- RIKOSILMOITUS
- LASTENSUOJELUILMOITUS
- VAHINGONKORVAUKSET

Alle 15-vuotiaana on vahingonkorvausvelvollinen. On hyvä muistuttaa nuorta, että hän ei voi tehdä mitä haluaa vaikka nuori ei olisi rikosoikeudellisessa vastuussa. Teoilla on aina seuraukset! Alle 15-vuotiaan rikoksesta epäillyn osalta voidaan esitutkinnassa selvittää hänen osallisuutensa asiaan. Esitutkinnassa voidaan lisäksi selvittää myös mahdollista vahingonkorvausta, omaisuuden takaisin saamista tai tarvetta lastensuojelun toimenpiteille, mikäli asian luonne tätä vaatii.

Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana. Voidaan tuomita sakkoon, nuorisorangaistukseen, valvonnan alaiseksi, tai ehdolliseen tai ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Rikoksesta epäillyn ikä otetaan huomioon, kun arvioidaan hänen syyllisyyttään ja rikoksen seurauksia. Samassa yhteydessä arvioidaan myös nuoren sosiaalista tilannetta. Tämän tavoitteena on tukea nuorta pääsemään rikoksettomaan elämään.

ÄLÄ JÄTÄ NUORTA ASIAN KANSSA YKSIIN

Tärkeintä on, ettei nuori jää asian kanssa yksin. Kiusaaminen voi aiheuttaa monenlaisia tunteita ja moni kiusaamisen uhri häpeää, vaikka kiusaaminen ei koskaan ole kiusatun vika. Pelko voi myös nostaa kynnystä puhua.

- Rohkaise nuorta hakemaan apua (asiasta riippumatta)
- Rohkaise nuorta kertomaan asioista jollekin luotettavalle aikuiselle
- Tee tarvittaessa rikosilmoitus poliisille

Ole avoin neuvottelemaan ja sopimaan asioista yhdessä koulun ja muiden tilanteen osapuolien kanssa. Joskus on ymmärrettävästi vaikeaa hyväksyä että oma lapsi olisi saattanut olla kiusaaja tai tehdä jotain väärää. Silti on lapsen etu, että asia käsitellään ja epäasialliseen käytökseen puututaan.

VANHEMMAT OVAT ESIMERKKI NUORILLE

Vanhemman rooli ja kasvatus kotona on suuri osa nuoren elämää.

- Kysy ”mitä kuuluu?” ja ole kiinnostunut nuoresta
- Tiedä missä ja milloin nuori liikkuu, joskus rajat ovat rakkautta
- Mieti, mitä ja miten kirjoitat sosiaaliseen mediaan
- Ole itse hyvä esimerkki nuorille netissä toimimisesta
- Edistä sovinnollisuutta puheissa ja kirjoituksissa, käy rakentavia keskusteluja
- Älä levitä väärää tietoa tai ennakkoluuloja - muista lähdekritiikki

APUA JA TIETOA

- [Ankkuri-toiminta Jyväskylässä | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla.fi)
- [Rikos- ja riita-asioiden sovittelu | Jyväskylä.fi \(jyvaskyla.fi\)](https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla.fi)
- [Nuorten talo | Nuorten Jyväskylä \(jyvaskyla.fi\)](https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla.fi)

- [Nuori rikoksen tekijänä – Poliisi](#)
- [Nuoret ja rikollisuus | Tietoa lasten ja nuorten kohtaamista rikoksista](#)
- [Viharikoksissa motiivi ratkaisee - Poliisi](#)

Ole myös tarvittaessa rohkeasti yhteydessä lapsesi koulun henkilökuntaan!

KIITOS!

Olkaa ihmisiksi!

Jyväskylän kaupunki, Ankkuritoiminta